

Een eenvoudig beginsel van rechtvaardigheid

Artsen en de taalwetgeving aan de vooravond van de Tweede Wereldoorlog

Het Doktersgild Van Helmont (1936-1945) is een beroepsgilde van artsen uit Brussel en Vlaams-Brabant, aangesloten bij het Algemeen Vlaams Geneesherenverbond (AVGV). Het ADVN beschikt sinds 1994 over een verzameling documenten over de periode 1935-1939, betreffende de administratie, het beheer en de werking van de vereniging.¹ Voorts bevat het archief ook een dossiertje met briefwisseling tussen Frans Daels en dr. Callens en een dossier betreffende de contacten met het Algemeen Vlaams Geneesherenverbond en de Vereniging ter Bevordering van de Geneeskunde.

In een dossier met briefwisseling betreffende de werking van het doktersgild vinden we een kopie van een brief gericht "Aan den Heer Dr. Prof. Bordet, Geneesheer-Bestuurder van het Institut Pasteur, te Brussel L.W., Stoomwagenstraat 28."² De brief, met als datum 6 november 1939, luidt als volgt:

*"Zeer Geachte Heer Bestuurder en Collega,
Wij hebben de eer U beleefd te verzoeken dat de
drukwerken, waarmede het Institut Pasteur zich in verbinding stelt met de geneesheeren van Vlaamsch-Brabant en met dezen der Brusselsche agglomeratie, zouden opgesteld worden in de taal vereischt door de wet op het gebruik der talen in de officiële en openbare inrichtingen.
Het betreft hier inzonderlijk de formulieren voor aanvraag van laboratorium-onderzoeken, de antwoorden inhoudende de uitslagen dezer onderzoeken (diphtheritis -- syphilis -- typhus -- tuberculose -- meningitis, enz.) en al de berichten, van Uwen administratieve dienst uitgaande, ten grieve der Vlaamsch-Brabantsche geneesheeren.
Een belangrijk aantal Vlaamsche geneesheeren der provincie, waaronder reeds een zeker getal jonge Collega's*

1. ADVN, BE ADVN AC158, Archief Doktersgild Van Helmont.

2. ADVN, BE ADVN AC158, Archief Doktersgild Van Helmont, D1790(1): Kopie van brief van Voor het Doktersgild Van Helmont [N.N.], aan den Heer Dr. Prof. Bordet, s.l., 6 november 1939.

6 November 1939

Aangeteekend.

Zeer Geachte Heer Bestuurder en Collega,

Wij hebben de eer U beleefd te verzoeken dat de drukwerken, waarmede het Institut Pasteur zich in verbinding stelt met de geneesheeren van Vlaansch-Brabant en met dezen der Brusselsche agglomeratie, zouden opgesteld worden in de taal vereischt door de wet op het gebruik der talen in de officiële en openbare inrichtingen.

Het betreft hier inzonderlijk de formulieren voor aanvraag van laboratorium-onderzoeken, de antwoorden inhoudende de uitslagen dezer onderzoeken (difteritis -- syphilis -- typhus -- tuberculose -- meningitis, enz.) en al de berichten, van Uwen administratieven dienst uitgaande, ten gerieve der Vlaansch-Brabantsche geneesheeren.

Een belangrijk aantal Vlaamsche geneesheeren der provincie, waaronder reeds een zeker getal jonge Collega's de Vlaamsche leergangen volgden aan de Unive rsiteiten van Brussel, Gent en Leuven, zullen deze oplossing met groote voldoening beoordeelen.

Het gaat hier overigens, om een eenvoudig beginsel van rechtvaardigheid.

In afwachting een bevredigend antwoord te mogen ontvangen, en immer te Uwen dienste, bieden wij U, Zeer geachte Heer Bestuurder en Collega, de uitdrukking aan onzer gevoelens van hoogachting.

Voor het DOKTERS GILD VAN HELMONT,

Aan den Heer Dr. Prof. Bordet
Geneesheer-Bestuurder van het
Institut Pasteur,
te Brussel L.W.
Stoomwagenstraat 28.

de Vlaamsche leergangen volgden aan de Universiteiten van Brussel, Gent en Leuven, zullen deze oplossing met groote voldoening beoordeelen.

Het gaat hier overigens, om een eenvoudig beginsel van rechtvaardigheid.

In afwachting een bevredigend antwoord te mogen ontvangen, en immer te Uwen dienste, bieden wij U, Zeer geachte Heer Bestuurder en Collega, de uitdrukking aan onzer gevoelens van hoogachting."

Een week later stuurt de "Schrijver" een herinnering aan de gouverneur van de provincie Brabant, waarin wordt verwezen naar een brief van 28 juni 1939. Daarin dringt het doktersgild erop aan dat "*de foutieve taaltoestanden aan het 'Institut Pasteur' te Brussel zouden geregeld worden volgens de wettelijke vereisten*".³ Op 27 november 1939 volgt een antwoord van de gouverneur: de Bestendige Deputatie houdt zich met de kwestie bezig.⁴ Een antwoord ten gronde hebben we vooralsnog niet teruggevonden.

Het Pasteur Instituut van Brabant wordt op 15 maart 1900 opgericht op initiatief van de provincieraad van Brabant. Op dat ogenblik wordt de nieuwe instelling Antirabies- en Bacteriologisch Instituut van Brabant genoemd. De toestemming om de naam Pasteur Instituut te gebruiken, wordt in 1903 verleend door de weduwe van Louis Pasteur. Van 1901 tot 1940 leidt Jules Bordet de instelling. Na de splitsing van de provincie Brabant wordt het instituut overgedragen aan de federale overheid, waar het ressorteert onder de bevoegdheid van het ministerie van Sociale Zaken, Volksgezondheid en Leefmilieu.⁵

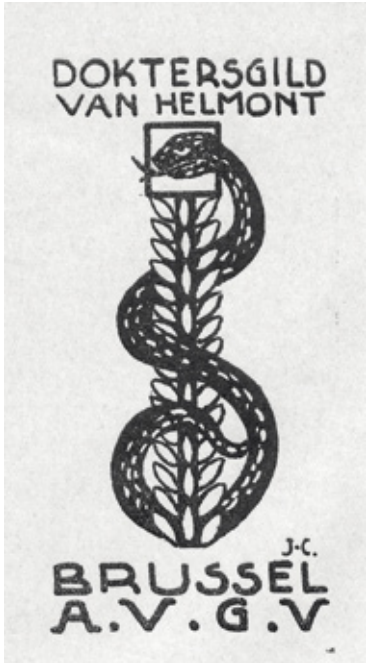
De brief is dus gericht aan professor J. Bordet. Deze wetenschapper wordt in 1870 geboren in Zinnik. Hij studeert onder meer in Parijs. Zijn onderzoek betreft vooral het mechanisme van immuniteit. Bij zijn belangrijkste ontdekkingen horen de bacterie van kinkhoest en die van runderpest. Voorts ontwikkelt hij een methode om syfilis op te sporen. Hij overlijdt in 1961.⁶ Afkomstig uit Henegouwen, als student en later professor aan de Université libre de Bruxelles (ULB) en als medewerker aan het Parijse Pasteurinstituut, is hij een vertegenwoordiger van de

3. ADVN, BE ADVN AC158, Archief Doktersgild Van Helmont, D1790(1): Kopie van brief van Doktersgild Van Helmont, Schrijver, aan den Heer Gouverneur der Provincie Brabant, s.L., 13 november 1939.

4. ADVN, BE ADVN AC158, Archief Doktersgild Van Helmont, D1790(1): Brief van De Gouverneur, aan Doktersgild van Helmont, Brussel, 27 november 1939.

5. http://www.pasteur.be/nl/index5019.html?page=L_historique_de_L_institut. Historiek van het Instituut, 2 november 2009.

6. <http://www.bordet.be/nl/voorstel/historiek/bordet/leef.htm>. Historiek Jules Bordet (1870-1961), 2 november 2009.

[ADV N, BE ADV N AC158 - Archief Doktersgild Van Helmont, D1790(1)]

dominante Franstalige klasse in het België van het laatste kwart van de negentiende en het eerste kwart van de twintigste eeuw.

Het Pasteur Instituut van Brabant hoort in dezelfde traditie thuis. Zoals blijkt uit de brief, blijft de instelling vasthouden aan het gebruik van Franstalige formulieren. Voorts corresponderen en communiceren de artsen en onderzoekers die aan het instituut verbonden zijn uitsluitend in het Frans, ook als de patiënten uit Vlaams-Brabant komen of Nederlandstalige Brusselaars zijn.

Het Doktersgild Van Helmont vertegenwoordigt enkele honderden Nederlandstalige artsen uit de Brusselse agglomeratie en Vlaams-Brabant. De vereniging neemt onder meer op het gebied van taalwetgeving een militant standpunt in. Dat mag niet verbazen. Zoals het doktersgild zelf aangeeft, vestigen zich daar steeds meer artsen met een Nederlandstalig diploma. Aan Bordets eigen ULB worden sinds het begin van de jaren 1930 twee cursussen gegeven die de geneeskundige praktijk in het Nederlands mogelijk moeten maken. De Rijksuniversiteit in Gent (RUG) voert in 1930 de stapsgewijze algehele vernederlandsing van de cursussen in, zodat halfweg het decennium de eerste

Nederlandstalig gediplomeerden afstuderen. In Leuven is in 1935 het grootste deel van de colleges gesplitst, zodat ook daar artsen een volledige opleiding in het Nederlands kunnen genieten.⁷

Het doktersgild steunt zijn eis onder meer op de wet van 28 juni 1932 betreffende het taalgebruik in de administratie. Maar tot 1963 is de provinciale administratie van Brabant vooral Franstalig. Er bestaat weliswaar uitwendige tweetaligheid, maar met de toepassing hiervan loopt het steevast fout.⁸

Deze brief, tezamen met de streefdoelen en de activiteiten van het AVGV, kadert dan ook in de strijd om de toepassing van de taalwetgeving in overheidsdiensten en om de vernederlandsing van de medische praktijk in Vlaanderen.

Frank Seberechts (°1961) is doctor in de geschiedenis. Als onderzoeker bij SOMA en ADVN publiceerde hij onder meer over verschillende aspecten van de geschiedenis van de Vlaamse beweging en van de Tweede Wereldoorlog.

7. W. Weets, *Onderwijs*, in: *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging (NEVB)*, Tielt, 1998, dl. 2, pp. 2239-2302.

8. L. Sieben, *Brabant*, in: *NEVB [...]*, dl. 1, pp. 577-590.